

Til Helse -og omsorgsdepartementet
postmottak@hod.dep.no
Deres ref. 21/3110

Oslo, 5. november 2021

Hørings svar fra Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse (LPP) om oppfølging av forslagene fra Tvangsutvalget

Vi viser til departementets høringsbrev av 6. juli 2021 om oppfølging av forslagene fra Tvangslovutvalget.

I svaret vil LPP fokusere på følgende spørsmål: Hvordan sikre ivaretagelse av pårørendes situasjon ved økt selvbestemmelse for pasientene.

1. LPPs konklusjoner

- **LPP mener** at den nye tvangsbegrensningsloven ikke tar på alvor de pårørendes rettigheter og behov når det forventes at de pårørende i enda større grad skal hjelpe den syke.
- **LPP mener** at de pårørende skal tas med på råd når spørsmålet om pasientens beslutningskompetanse drøftes. Og de pårørende skal tas med på evaluering av behandlingen av pasienten både under og etter endt behandling.
- **LPP mener** at loven er prematur, i forhold til de store manglene vi ser ved behandling og psykososial rehabilitering i dagens psykiskhelsevesen/helsearbeid. LPP mener at den nye loven vil medføre store økonomiske og administrative konsekvenser. Under dagens lov har pasientene opplevd nedbygging av tilbudet og sengeplasser. Hva vil skje med en ny lov som krever enda mer ressurser?

2. Generelle kommentarer

LPP er enig i at loven må få en annen struktur og at lovparagrafene omformuleres slik at de er lettere å forstå. Slik lovutkastet fremstår i dag må man nesten være jurist for å forstå og finne frem i loven.

Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse

Adresse: Tollbugt 8B, 0152 Oslo
Telefon: 21 07 54 33 | E-post: lpp@lpp.no | www.lpp.no
Organisasjonsnr: 976 785 029

LPP mener:

1. At det er behov for opplæring på alle nivåer i helsevesenet om innholdet og intensjonen i den nye loven.
2. At pårørende sikres en forsvarlig og faglig oppfølging for å unngå at pårørende utsettes for fare. Det er de pårørende som er mest utsatt for vold og drap hvis den syke blir farlig.
3. At det må sikres en god kultur på alle nivå for riktig bruk av tvang som er individuelt tilpasset og som utføres med respekt for pasienten. Pasienten har rett til å bli behandlet med respekt.
4. At ansatte må sikres et forsvarlig arbeidsmiljø når det gjelder psykisk syke med utagerende adferd.
5. At det skal utarbeides en samarbeidsavtale mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten og de pårørende ved utskrivning fra behandlingssted, slik at pasienten får tilpasset oppfølging og bosted i hjemkommunen.

Innføring av loven vil påvirke de pårørendes situasjon i stor grad. Vår bekymring er at det blir enda vanskeligere å få riktig psykisk helsehjelp med dette lovforslaget når pasienten ikke ønsker behandling, og at de pårørende i enda større grad blir satt på sidelinjen. Men vi kan ikke stå på sidelinjen uten påvirkningsmuligheter og se at våre nærmeste går til grunne når pasienten ikke ønsker behandling eller blir overmedisinert.

Det er uakseptabelt at pårørende som lever tettest på pasienten når pasienten har behov for hjelp - og skal gjøre det resten av livet - ikke skal bli hørt. Det forventes at de pårørende skal bistå og hjelpe den syke, mens de pårørende selv ikke får hjelp, informasjon eller behandling for den store påkjenning det er å være pårørende til en med alvorlig psykisk sykdom.

3. De pårørende har også menneskerettigheter og behov som må lovfestes

LPP vil påpeke at pårørende har menneskerettigheter på lik linje med de som er psykisk syke. Menneskerettighetskonvensjonen omtaler familien som den naturlige og grunnleggende enhet i samfunnet og understreker at også familien har behov for vern. Dette er ikke ivarettatt i lovforslaget. Etter vår mening kan man ikke skille mellom pårørendes og pasientens situasjon. Deres liv er vevd sammen.

Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse

Adresse: Tollbugt 8B, 0152 Oslo

Telefon: 21 07 54 33 | E-post: lpp@lpp.no | www.lpp.no

Organisasjonsnr: 976 785 029

Mental health carers Norway

Verdighet - Omsorg - Løsninger

De pårørende har rett til ikke å bli utsatt for fare. De pårørende trenger en rekke forhold som må lovfestes:

- **Avlastning**

LPP mener avlastning er viktig for å bidra til bedre helse hos den pårørende, noe som også er samfunnsøkonomisk viktig. Under vanskelige perioder trenger de pårørende at kommunen hjelper til med forskjellige avlastningsordninger, også i hjemmet.

- **Informasjon og opplæring**

De pårørende trenger informasjon om sykdommens art, samt informasjon om hvor man kan få hjelp og opplæring i å takle vanskelige og farlige situasjoner.

- **Kriseplaner**

Det *skal* utformes en kriseplan som omfatter både pasienten og den pårørende. Det skal fremgå hva som må gjøres når pasienten er i krise, men også hva som må gjøres når den/de pårørende er i krise.

- **Omsorgslønn**

Når den syke bor hjemme og er avhengig av omsorg fra de pårørende, skal de pårørende ha omsorgslønn med pensjonsopptjening.

- **Behandling**

Pårørende trenger oppfølging og behandling for egne helseplager forårsaket av langvarig stress og utfordringer med den psykisk syke. I sin doktoravhandling *Sammenvevde liv*, konkluderer Professor Bente Weimand med at pårørende til alvorlig psykisk syke har dårligere helse enn andre i samme aldersgruppe.

- **Beskyttelse**

Personer med psykisk sykdom er som regel ikke farlige, men når de blir det går det oftest utover de pårørende. Det må lages bedre ordninger som beskytter de pårørende om den syke har en utagerende adferd.

4. Beslutningskompetanse – et vanskelig punkt

LPP viser til vårt brev til departementet og Helsedirektoratet av 22. juni i år, hvor vi gjorde rede for dilemmaer som vi opplever med dette begrepet.

Når beslutningskompetanse blir en så viktig del i loven, må også definisjonen av beslutningskompetanse stå i loven. Verktøyet som skal brukes for å avgjøre om en person er beslutningskompetent må utdypes og presiseres. Det må samtidig presiseres hva som skal

Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse

Adresse: Tollbugt 8B, 0152 Oslo

Telefon: 21 07 54 33 | E-post: lpp@lpp.no | www.lpp.no

Organisasjonsnr: 976 785 029

Mental health carers Norway

LPP*Verdighet - Omsorg - Løsninger*

inngå i en «helhetlig vurdering» av pasienten, og at det må søkes informasjon fra de pårørende om dette.

LPP mener at hvis de som skal vurdere om en person er beslutningskompetent er i tvil, så skal man utsette vurderingen og forhøre seg igjen med de pårørende som kjenner pasienten best. Det er vanskelig å avgjøre om en person er beslutningskompetent på bakgrunn av et øyeblikks observasjon.

Avgjørelsen om pasienten er beslutningskompetent må foretas av minst to behandlere og forelegges de pårørende før vedtaket kan tre i kraft. Paragraf 3-9 i dagens lov om psykisk helsevern ser ut til å ha blitt fjernet i det nye lovutkastet. Denne paragrafen handler om at den pårørende skal informeres før et tvangsvedtak fattes slik at den pårørende kan uttale seg og klage. Vi mener at dette må inn igjen i den nye loven.

Hvis de pårørende er uenige i at pasienten har beslutningskompetanse eller om et tvangsvedtak skal gjennomføres må det være en klageinstans, og vedtaket kan ikke gjennomføres før klageinstansen har kommet med en ny vurdering. Dette er spesielt viktig når det er den pårørende som har varslet helsevesenet om den psykisk syke.

5. Riktig bruk av tvang og beltelegging

LPP mener at riktig bruk av tvang er når:

- 1) Alle andre alternativer er utprøvd
- 2) Tvangen er individuelt tilpasset
- 3) Tvang utføres med respekt for pasientens integritet som et medmenneske

Der tvangsbruk er absolutt nødvendig, skal den gjennomføres av helsepersonell som vet hvordan de skal opptre i faretruende situasjoner, samtidig som det benyttes minst mulig makt.

Lovutvalget foreslår at beltelegging skal forbys. LPP er enig i at beltelegging bør begrenses, men mener at det ikke skal forbys helt. LPP mener at beltelegging bare kan brukes for en kort periode og under oppsyn hvis pasienten er til fare for seg selv eller andre, eller når pasienten selv foretrekker beltelegging framfor andre alternativer.

6. Forslag til ny lovparagraf

LPP mener at brudd på loven skal medføre sanksjoner overfor behandlingsstedet eller at behandler mister autorisasjonen. Dette kravet er forsterket sett i lys av de lovbruddene omtalt i media, som har blitt avdekket i den senere tid. LPP mener at det bør komme inn en egen paragraf i lovverket om sanksjoner og at foreldesfristen er lengre enn 2 år.

Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse

Adresse: Tollbugt 8B, 0152 Oslo

Telefon: 21 07 54 33 | E-post: lpp@lpp.no | www.lpp.no

Organisasjonsnr: 976 785 029

Mental health carers Norway

7. Hvis ikke loven blir vedtatt

Hvis ikke den nye tvangsbegrensningsloven blir vedtatt vil LPP foreslå følgende endringer i dagens Pasient- og brukerettighetslov:

- a) Definisjon av samtykkekompetanse skal stå i loven.
- b) Avgjørelsen om en person er samtykkekompetent må utføres av to behandlere, og i tillegg skal pårørende konsulteres. Navn på behandlere og pårørendes navn og deres merknader skal journalføres.

LPP vil også foreslå følgende endringer i psykisk helsevernloven:

- a) Det må innføres økonomiske og andre sanksjoner hvis loven ikke overholdes, fra første lovbrudd.
- b) Det må foreligge en forpliktende samarbeidsavtale mellom de pårørende, spesialist- og kommunehelsetjenesten når en psykisk syk pasient utskrives fra sykehuset.
- c) Pasient og pårørende kan kreve en revurdering av medisinene eller medisindosene hvis disse ikke virker eller medfører store bivirkninger.
- d) Pasienter med psykisk sykdom skal ha somatiske undersøkelser og oppfølging også av medisinenes bivirkninger.
- e) Før tvang iverksettes skal tillitsskapende tiltak og alternativer til tvang være prøvd og dokumentert i journalen.
- f) Virksomheten må ha tilstrekkelig kompetanse på ikke-medikamentelle behandlingsformer og tilby godt egnede alternativer til medikamentell behandling.
- g) Pasienter og pårørende må få adgang til fri rettshjelp.

Med vennlig hilsen
Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse (LPP)

Christine Lingjærde
Leder

Carl Fredrik Aas
Nestleder

Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse

Adresse: Tollbugt 8B, 0152 Oslo
Telefon: 21 07 54 33 | E-post: lpp@lpp.no | www.lpp.no
Organisasjonsnr: 976 785 029

Mental health carers Norway